

Владислав ЄМЕЦЬ,

здобувач вищої освіти третього освітньо-наукового рівня (доктор філософії права) Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
e-mail: v.l.yemets@khai.edu,
ORCID: 0009-0007-8195-9406

DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.06>

ПРОТИДІЯ ПРОПАГАНДІ ЕТНІЧНОГО СЕПАРАТИЗМУ ТА АНТИУКРАЇНСЬКІЙ ІДЕОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

***Анотація:** У тезах досліджуються протидії пропаганді етнічного сепаратизму та антиукраїнській ідеології в освітньому середовищі у час боротьби України з російською агресією. Реалізація Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти, тобто нових підходів до виховання засобами освіти в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції, розуміння єдності та цілісності України. Розглянуто елементи активізації етнічних сепаратистських практик, проаналізовано його сучасні прояви.*

***Ключові слова:** етнічний сепаратизм, освітнє середовище, українське суспільство.*

Збройна агресія росії проти України – виклик для того правопорядку, який функціонував усі ці роки у нашій державі. Сучасне українське суспільство знаходиться на етапі активних реформ і трансформацій у всіх сферах життя, прагнучи до побудови ринкової економіки, незалежної правової держави та демократичного громадянського суспільства.

Сепаратизм (від лат. *separatio* – відокремлення) – це прагнення окремих груп населення чи організації до відокремлення, відособлення; рух за надання частині держави права автономії або за її повне відокремлення й створення нової держави.

Сепаратистські рухи сьогодні набирають обертів у всьому світі, у різних країнах на різних континентах. Нині вони є глобальною етно-політичною проблемою [5].

Сучасний конфлікт навколо європейського геополітичного вибору України надзвичайно актуалізував необхідність визначення сепаратистського потенціалу, факторів та механізмів його формування, загроз національній безпеці української держави та захисту й стійкості освітнього середовища.

Активізація цього загрозового процесу відбувається у певних умовах і під впливом різних факторів, пов'язаних з політичною та соціокультурною трансформацією суспільства. Сепаратистські рухи активізуються тоді, коли настає політична нестабільність або коли загальне соціально-економічне становище країни різко змінюється. Жодна країна, навіть високорозвинена чи багата, не гарантована від загрози сепаратизму [2].

Хід процесів етнічного сепаратизму в багатонаціональних державах багато в чому

залежить від ступеня розвитку демократичних інститутів і цінностей в суспільстві.

З огляду на акцент Національного інституту стратегічних досліджень можна сказати, що потенціал етнічного сепаратизму залежить насамперед від потужності регіональної спільноти, серед якої поширюються чи можуть поширюватися сепаратистські настрої. Тобто, наявності спільних інтересів, відмінних від інтересів решти населення країни; існування помітних мовних, культурних, конфесійних особливостей, зумовлених історією регіону; чисельності, а також привабливості відповідної ідентичності.

Важливим чинником активізації етнічних сепаратистських практик є наявність зовнішніх союзників сепаратистів та їх відносна сила порівняно з державою, де існує сепаратистський рух. Зовнішні союзники здатні стати джерелом ресурсів, надавати політичну та інформаційну підтримку, здійснювати дипломатичний, економічний чи навіть військовий тиск на користь сепаратистів. На жаль, таким зовнішнім джерелом поширення сепаратистських процесів в Україні стала російська федерація, країна з якою українців пов'язують давні історичні і культурні зв'язки [2].

З перших років незалежності питання етнічного сепаратизму не сходило з порядку денного української політики. Етнічний сепаратизм в Україні став інструментом реалізації геополітичних прагнень російської федерації, мета яких полягає у переавантаженні «радянського» проекту.

У попередні роки українська освіта не мала переконливої і позитивної україноцентричної традиції, досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді, у попередні часи боялися взагалі терміна "національний", а "патріотичне виховання"

сприймали винятково в етнонаціональному або неорадянському вимірі.

Так, до моменту повномасштабного військового вторгнення росії в Україну на освіту в цілому намагалися впливати різного роду "русскоміровські" структури, серед яких називають "Русский мир", "Русское единство", "Одна Родина", "Русскоязычная Украина", "Русская школа", та інші.

Під виглядом різноманітних громадських акцій та засобами видань така пропаганда передусім насаждала здобувачам та освітянам, протидію виховуванню в молодому поколінні високих морально-етичних цінностей та поваги до Української держави.

У час боротьби України з російською агресією – у тому числі інформаційною – співпраця вишів, українських освітян з організаціями та окремими особами, які пропагують ворожу інтересам України ідеологію, розпалюють етнічний сепаратизм, сприяють агресору й окупанту, є неприпустимою із точки зору захисту національних інтересів, а також із точки зору міркувань моралі [3].

На сьогодні, сучасні реалії, на жаль пов'язані з військово-політичною та інформаційною агресією проти України, спонукали і прискорили розроблення нових підходів до виховання засобами освіти в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції. Все більшої актуальності набуває формування у освітян та здобувачів розуміння єдності та цілісності України.

Ці підходи знайшли втілення у Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти (наказ Міністерства науки і освіти України від 06.06.2022 № 527). [1].

«Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності за природу як за національне багатство, здорового способу життя, готовності до змін та до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.» [1].

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей.

Мета національно-патріотичного виховання

реалізується через систему виховних завдань, одне з яких є спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму.

Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери [4].

Підсумовуючи викладене, хочу зазначити, що останніми роками спостерігаємо позитивні тенденції відродження української традиції у державотворенні, посилення контролю в державі за дотриманням мовного законодавства, освітнього процесу, тощо. Саме роль держави сприяла відродженню української традиції у політичних процесах, а періодичний контроль за додержанням законодавства в освітньому середовищі дозволяє підняти рівень її престижу. Але для запобігання або вирішення конфліктів на ґрунті етнічного сепаратизму необхідно розвивати відповідні системи освіти для населення потенційно сепаратистських регіонів. Пріоритетом має стати формування особистісних установок, відповідних громадянському суспільству, з поступовим зниженням ролі етнічної ідентифікації в повсякденному житті, що забезпечується збалансованим поєднанням громадянського та етнокультурного компонентів в освітній політиці багатонаціональної держави.

Бібліографічні посилання

1. Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти (наказ Міністерства науки і освіти України від 06.06.2022 № 527 зі змінами) (<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n7>).
2. Басараб М. Етнічний сепаратизм: іманентна конфліктність чи відповідь на загрози цінностям. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. 2011. № 4. С. 296–307.
3. Кривицька О. Конфліктний вимір етнонаціонального розвитку України. Політичний менеджмент. 2005. № 2. С. 25–37.
4. Паламарчук М. Виклики сепаратизму в Україні. Сучасний стан. Стратегічні пріоритети. 2011. № 4. С. 64–68.
5. Польовий М. А., Хевцуріані А. Природа та різновиди сепаратизму в сучасному світі. Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голова ред. ради), Л. І. Кормич (голов. ред.), І. М. Милосердна (відп. ред.) [та ін.] ; НУ «ОЮА», Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 68. С. 114–119.
6. Явір В. Основні прояви сепаратизму в сучасній Україні. Держава і право. 2014. № 64. С. 391–39.

V. Yemets

Counting the propaganda of ethnic separatism and anti-ukrainian ideology in the educational environment.

Abstract: Theses examine countermeasures against propaganda of ethnic separatism and anti-Ukrainian ideology in the educational environment during Ukraine's struggle against Russian aggression. Implementation of the Concept of national-patriotic education in the education system, i.e. new approaches to education through the means of education in the younger generation of a sense of patriotism, devotion to the national cause of strengthening the country, active citizenship, understanding of the unity and integrity of

Ukraine. The elements of the activation of ethnic separatist practices were considered, and its modern manifestations were analyzed.

Keywords: ethnic separatism, educational environment, Ukrainian society

Зразок для цитування:

Ємець В. Протидія пропаганді етнічного сепаратизму та антиукраїнській ідеології в освітньому середовищі. Пропілеї права та безпеки: наук. журнал. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2024. № 5. С. 33-35. DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.06>.